

Arkitektur, mennesker og atmosfære	2
Beliggenhed	4
Områdets historie	5
Stedets ånd	6
Registrering	7
Musikscenen	9
Konstruktions- og samlingsprincipper	14

Når vi taler om, at et rødt materiale udstråler en varm atmosfære, så finder vi ikke varmen ved at analysere den røde farve eller materialets mere eller mindre varmeledende egenskaber og vi får heller ikke meget ud af at lokalisere atmosfæren i os selv, for vi fornemmer, at den befinder sig udenfor os. *Men gør den det spørger vi bl.a.?*

Formålet med denne tekst er at belyse forholdet mellem arkitektur mennesker og atmosfære nærmere, for med denne nye viden om verden, at blive i stand til at rette vores opmærksomhed mod nye og relevante ting i vores arbejde som projekterende.

Afslutningsvist perspektiveres atmosfærebegrebet i forhold til hvilken betydning det har for hvordan mennesker befinder sig, i samfundet, som i andre sociale rum.

Arkitektur, mennesker og atmosfære

Som eksempel på hvordan man kan forstå forholdet mellem arkitektur mennesker og atmosfære kan vi se hvordan tre verdensberømte arkitekter beskriver det:

»Glem formen«, siger Peter Zumtor (Zumtor, p. 96). Det er lyset, stemningen, atmosfæren, den kropslige befindtlighed, det kommer an på i hans arkitektur. »Skal man beskrive arkitektur, så må man foruden stor eller buet eller kold bruge ord som stemning eller atmosfære eller udstråling eller sjæl osv«. Også for Frank Lloyd Wright var atmosfæren central og han understregede »Om menneskene er fuldstændig bevidste om det eller ej, så får de støtte og næring fra 'atmosfæren' af de ting de lever i og med« (citeret i Wigley, p. 18). For Gottfried Semper var arkitektur på lignende vis et »scenearrangement som frembringer en sanselig atmosfære« (ibid., p. 20).

Holmgren og Svensson's begreb om byarkitektur med dets fokus på de historiske betingelser for arkitekturen kan også ses i denne sammenhæng. De skriver således:

»Arkitektur er det begreb, vi anvender, når en bygning - ud over at tilfredsstille en række tekniske og funktionelle krav - giver brugeren eller beskueren en kunstnerisk oplevelse. Byarkitektur er det tilsvarende begreb, når det gælder et kompleks af bygninger, en gade, en bydel eller en hel by. Det kan fx give kunstnerisk oplevelse, at en række forskellige huse i et gadebillede tilsammen udgør en helhed. Indtrykket af helhed og sammenhæng kan skyldes, at bygningerne fx har samme proportioner, at tagene har samme hældning eller at husene har en muret krone. Eller måske bindes de forskellige bygninger sammen af et slynget, historisk gaderum« (Holmgren og Svensson, p. 7).

Pointen med Holmgren og Svensson's begreb om »byarkitektur« må være, at byarkitektur er konstellationer og karaktertræk ved et område, der ikke opleves som kunst og som heller ikke behøver at være resultat af en samlet kunstnerisk intention. Byarkitektoniske helheder vil tværtimod ofte være resultatet af forskellige arkitekters, forskellige bidrag til helheden gennem forskellige historiske epoker. Den oplevelse, et by-arkitektonisk udtryk giver, er således snarere en atmosfærisk oplevelse der ikke nødvendigvis skyldes en overordnet kunstnerisk intention. Hvis man ser et forsøg på at bevare en urbanatmosfære udelukkende som en restaureringsinteresse, nostalgi eller fokusering på lokal identitet overser man muligvis det ikke-intenderede grundlag for den urbane atmosfære. Måske er det det man har overset på Otto Krabbes plads på Vesterbro?....

Der kan være gode grunde til, at forsøge at bevare en urbanatmosfære, selv om den pågældende udtryksform måske ikke er genuint lokal eller har væsentlig historisk interesse. Alene stemtheden i bybilledet, kan være tilstrækkelig grund. Eller som Peter Zumtor har sagt det »Glem formen« Det er lyset, stemningen, atmosfæren, den kropslige befindtlighed, det kommer an på i hans arkitektur« (Zumtor, p. 96).

I hvilket omfang det er muligt at bevare en atmosfære når bygninger opføres eller rives ned er et godt spørgsmål, måske vil der altid blot blive skabt en ny atmosfære? Under alle omstændigheder synes megen modstand mod moderne arkitektur i tætbyens atmosfæriske rum, at have sådanne ødelæggelser som kilde. Her kan bla. nævnes busterminalen på Københavns rådhusplads, der står i skærende kontrast til det eksisterende. Om busterminalen »fungerer« skal være usagt, men det er uomgængeligt at atmosfæren er forandret og de mange følelsesladede reaktioner, negative som positive, viser at atmosfærer griber fat ved gemyttet, at atmosfæriske forstyrrelser kan vække stærke følelser.

Otto Krabbes plads

Busterminalen, Rådhuspladsen

Hvad er det atmosfæriske rum?

Hvordan defineres så dette atmosfæriske rum? El. rettere hvad forstår vi ved atmosfære?

Atmosfærer er interessante og vanskelige at have med at gøre. På den ene side er vi ikke i tvivl om at de findes. Det viser vort sprogbrug. Vi kan også skelne mange slags: muntre, alvorlige, skrækkelige, trykkende atmosfærer, gruens, magtens, det helliges atmosfære. Vi taler om atmosfærer mellem mennesker, om politiske atmosfærer, om atmosfærer i byrum, arkitektur og i den landskabelige natur.

På den anden side kalder vi dem atmosfærer, fordi de er så sært u håndgribelige, vi kan ikke pege på dem, de svæver bort hvis vi forsøger. Hvor befinder en atmosfære sig egentlig, er den en egenskab ved tingene, hører den hjemme hos os, eller er den noget midt imellem? Vi får ikke meget ud af at forsøge at lokalisere atmosfæren i tingenes egenskaber. Når vi som tidligere nævnt f.eks. taler om, at et rødt materiale udstråler en varm atmosfære, så finder vi ikke varmen ved at analysere den røde farve eller materialets mere eller mindre varmeledende egenskaber og vi får

heller ikke meget ud af at lokalisere atmosfæren i os selv, for vi fornemmer, at den befinder sig udenfor os.

Træder vi ind i et rum med en bestemt atmosfære, så er det den vi påvirkes af, så forandres vores stemthed. Det er ikke os, der projicerer vores indre stemthed over i rummet, men omvendt os der griber og stemmes anderledes af rummets specielle atmosfære.

Hvis vi følger vores erfaring med atmosfærer, så kan vi sige, at rummets atmosfære befinder sig *mellem* os og de egenskabsbestemte ting, mellem subjekt og objekt.

Hvis atmosfærer er virkelige, så må vi forstå verden anderledes, det gælder både tingene og menneskene. Mennesker må forstås som sansende kroppe og ikke kun som rationelt tænkende individer. Atmosfærer er noget vi fornemmer med alle sanser, noget vi berøres af følelsesmæssigt. Sanseagttagelse er ikke begrænset til iagttagelse af kendsgerninger, men indbefatter alt det vi forstår ved at befinde os i en omgivelse. At sanse en atmosfære er at fornemme og være opmærksom på, hvordan jeg (min krop) *befinder mig* i en omgivelse.

F. eks vil man altid kunne genkalde mindet om en bestemt atmosfære vha. lugtesansen el. høresansen. Bestemte dufte og lyde skaber en by – man kan f.eks. ikke forestille sig hovedbanegården uden larmen og duften fra diesel-elektriske lokomotiver, samt følelsen af at overskride andres intime rum i deres gensynsglæde...

Tingene træder frem i sine omgivelser

For tingenes vedkommende må vi bryde med en klassisk/statisk opfattelse af hvad ting er og hvad de kan gøre. Traditionelt forstås en ting som en substans med tilhørende *egenskaber*, der *bestemmer* tingen som forskellig fra andre ting med andre egenskaber. Tingens *form* betragtes tilsvarende som det, der indeslutter tingens volumen indadtil og afgrænser den udadtil.

En ting er imidlertid ikke kun en om sig selv sluttet entitet, den *præsenterer* sig, træder frem i og for sin omgivelse på bestemte måder. Tingens form præger omgivelsernes form. En blå kop *har* ikke blot egenskaben blå, den farver så at sige sine omgivelser med sin blåhed. Tingene er *ekstatiske*, de træder ud af sig selv, fremviser deres nærvær i omgivelserne. Gennem sin farvede organiserer den enkelte ting rummet i sin helhed, d.v.s. træder i konstellation til andre ting eller centrerer rummet ved sin farves overmagt og toner eller tingerer samtidig alle andre ting. Tilsvarende forholder det sig med tingens lokalitet i rummet. Tingen findes ikke blot et sted og fylder så og så meget, den viser sig i en *konstellation* til andre ting, gennem afstand og mellemrum, snæverhed og bredde, og dens volumen viser sig som uigennemsigthed, som overflade, der indhyller et volumen. Eksempelvis er en superrød ferrari en flamboyant og eksotisk gæst i ethvert byrum, men sjældent velkommen i permanent konstellation, idet den sprænger ethvert rum ved sin overmagt.

I en afgrænsning af atmosfære begrebet kan vi derfor sige at den befinder sig mellem os og tingene, men svæver ikke frit i luften. Atmosfæren hører til hos tingene og deres egenskaber, for så vidt disse som ekstaser præsenterer sig udadtil i konstellationer med andre ting og egenskaber. Herfra udstråler atmosfæren. Og den hører til hos os, ikke som en sjælstilstand, vi projicerer

over i tingene, men som noget vi sporer eller fornemmer gennem vort kropslige nærvær, idet vi fornemmer, hvordan vi befinder os kropsligt i vor omverden. »Atmosfæren er en fælles virkelighed for det der sanses og den der sanser«. Atmosfærer er ikke frit i luften svævende guder eller dæmoner, som agerer på os, men de er ikke desto mindre aktive. De griber os følelsesmæssigt, sætter os i stemning, trænger sig på, præger vores befindende.

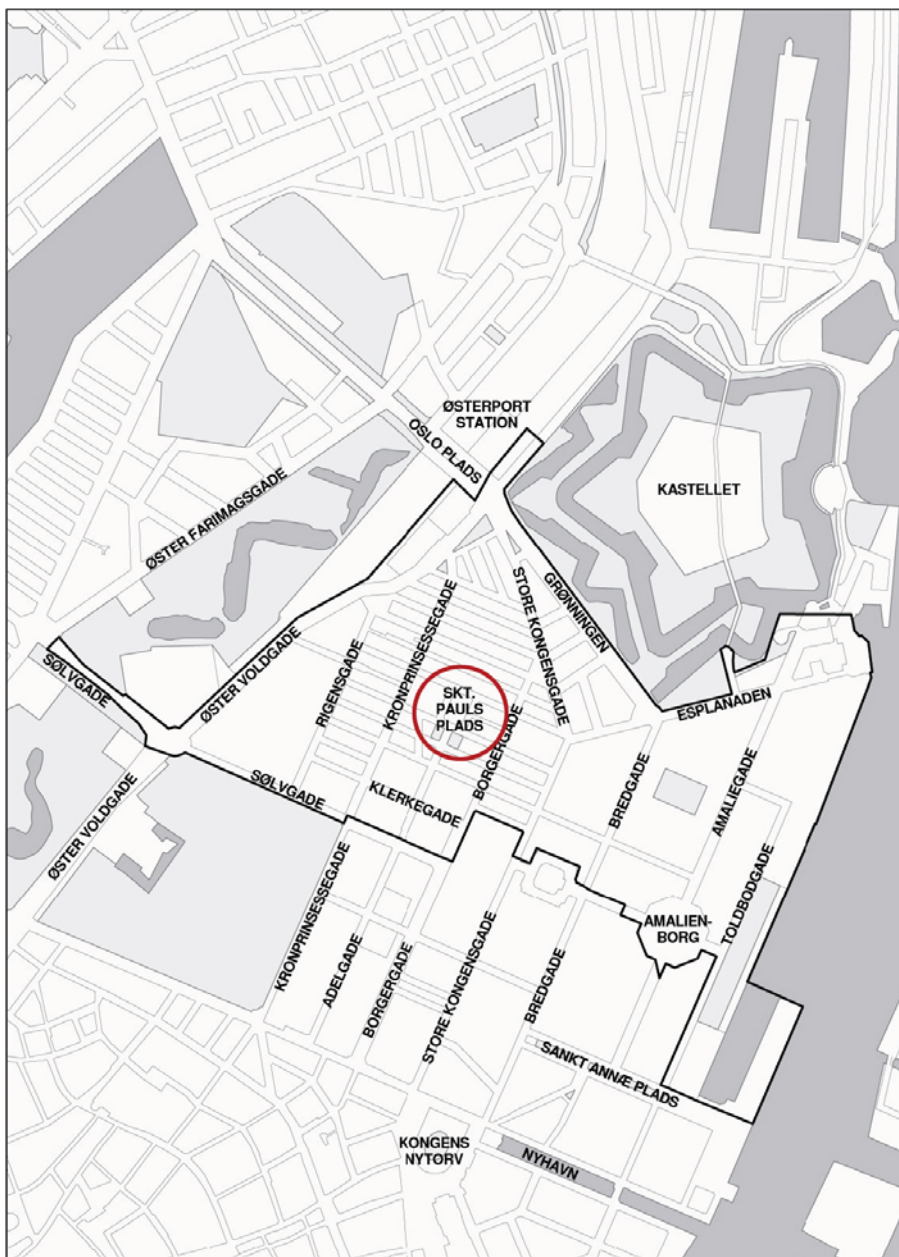
Perspektivering

Hvilket slags samfund vi lever i afhænger således også af arkitekturen, som Arkitekt løser man nok sagligt-funktionelle problemer, fastlægger på forhånd produktets tingslige egenskaber, men man designer også omverdenens udtryk og mulige atmosfærer. Arkitekten skaber rum med en bestemt stemningskvalitet, atmosfærer. Bygninger, inderum, pladser, ind-købscentre, byrum og kulturlandskaber kan være opløftende, nedtrykkende, lyse, kolde, gemytlige, festlige, saglige; de kan udstråle en afvisende eller en indladende, en autoritativ eller en familiær atmosfære. At tilrettelægge og skabe atmosfærer giver således også *atmosfærisk magt*. Denne magt betjener sig hverken af fysisk vold eller befalinger, men »griber fat ved menneskenes befindtlighed, virker på gemyttet, manipulerer stemninger, fremkalder følelser«. Således er atmosfæren begreb for det man kunne kalde for *atmosfærisk socialitet*, for det forhold mellem mennesker som omverdenens fysiske udtryk bidrager til at konstituere.

(RJK)

Litteratur henvisninger:

Holmgren, Sten og Ole Svensson (1991) *Byarkitektur i kommunernes planlægning*.
Wigley, Mark (1998) *The architecture of atmosphere*
Zumtor, Peter (1998) *Bilder befragen. Interview mit Peter Zumtor*.
Bohme, Gernot (1995) *Atmosphere*.

Sct. Pauls plads

I centrum af det historiske Nyboder på Østerbro, ligger Sct. Pauls Plads, som er udvalgt til placering af denne temporære jazz festivalscene.

Sct. Pauls plads blev valgt som lokation for denne jazzfestival scene, idet området ikke allerede er genstand for arrangementer af denne karakter og stort set uden sociale byrum.

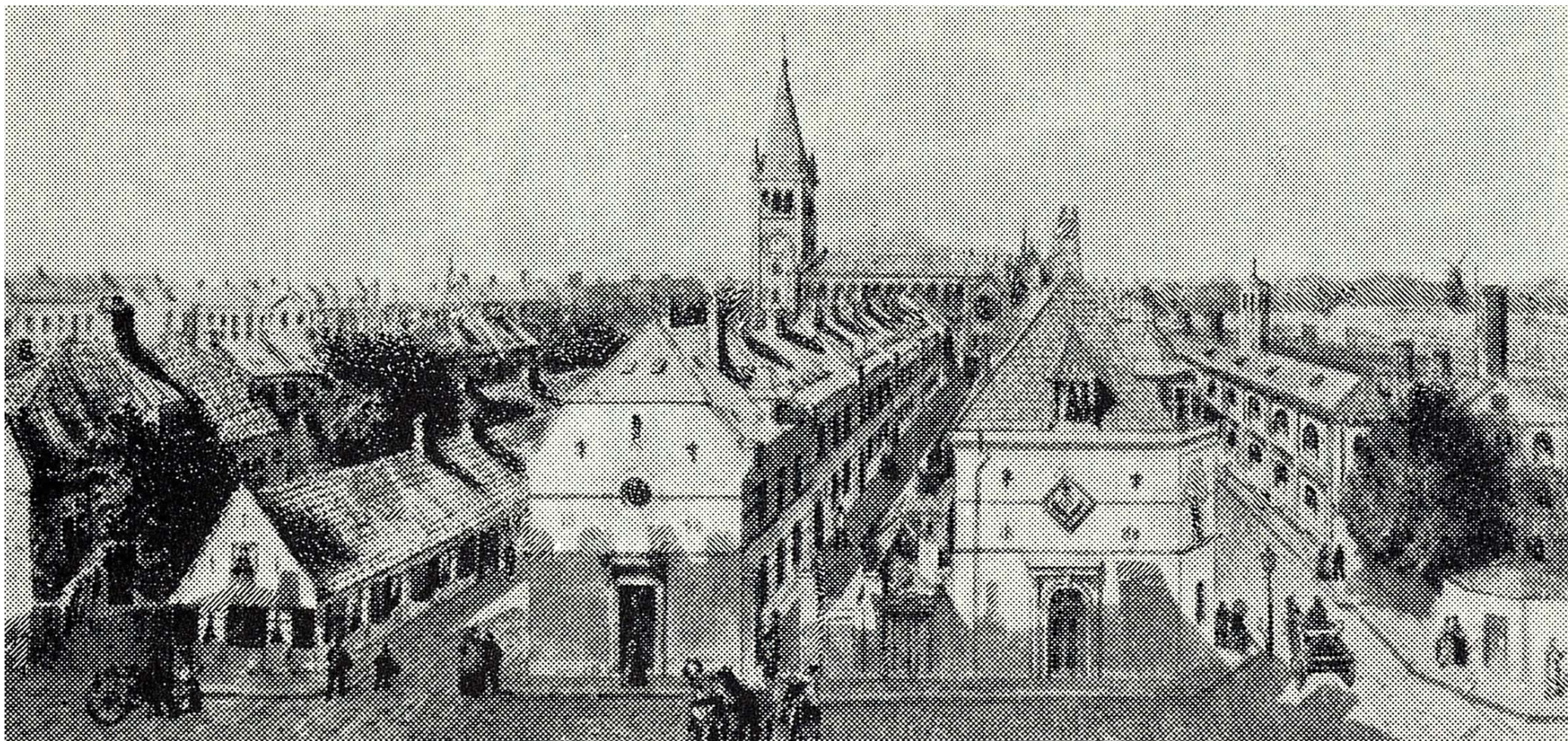

Nyboder blev påbegyndt opført 1631 af Christian d. 4, som kasserne for flådens folk. Det var efter Kalmar krigen ikke praktisk, at sømænd og skibe skulle hidkaldes fra hele landet, når svensken rørte på sig. Flådens orlogsskibe blev som konsekvens heraf samlet på Bremerholmen, og sømændene fik boligpligt på disse nye boer.

I praksis kom disse nye boer til at fungere som en selvstændig by i byen København, med egen fødevareudlevering, skole, retsvæsen, politi osv.

Husene var faktisk Danmarks første rækkehusbyggeri, dog i væsentlig mindre skala end moderne rækkehuse. Kun 19 m² pr. familie havde de lavest rangerende sømænds familier til rådighed på daværende. Officerers familier havde oftest det dobbelte.

Husene var i begyndelsen kalket hvide, men måtte gerne kalkes og tilbygges efter de enkelte beboeres forgodtbefindende. Mange overdækninger/vindfang så dagens lys i form af sammentømret drivgods fra stranden.

Skt. Pauls plads giver en oplevelse af ro midt i storbyen. Den tætte lave bebyggelse med sine varme nuancer og sin aldersatmosfære af skæve små huse der ikke trænger sig på, men kærligt omkranser og beskytter dette åndehul.

Alle adgangsveje spærret af med granitpiller, hvilket efterlader stedet latent folkeligt forum befriet for billisme.

De 3 veje danner med kirken som den fjerde et kors. Hvilket naturligvis indgyder en stor portion gejstlig højtidlighed.

Træerne står som store bløde kæmper og garanterer for det uforstyrrede og uforanderlige.

Denne plads nærmest skriger på at blive indtaget til arrangementer af forskellig art, og dermed også været samlingspunkt for den bydel, dens brostensarme løber ud i.

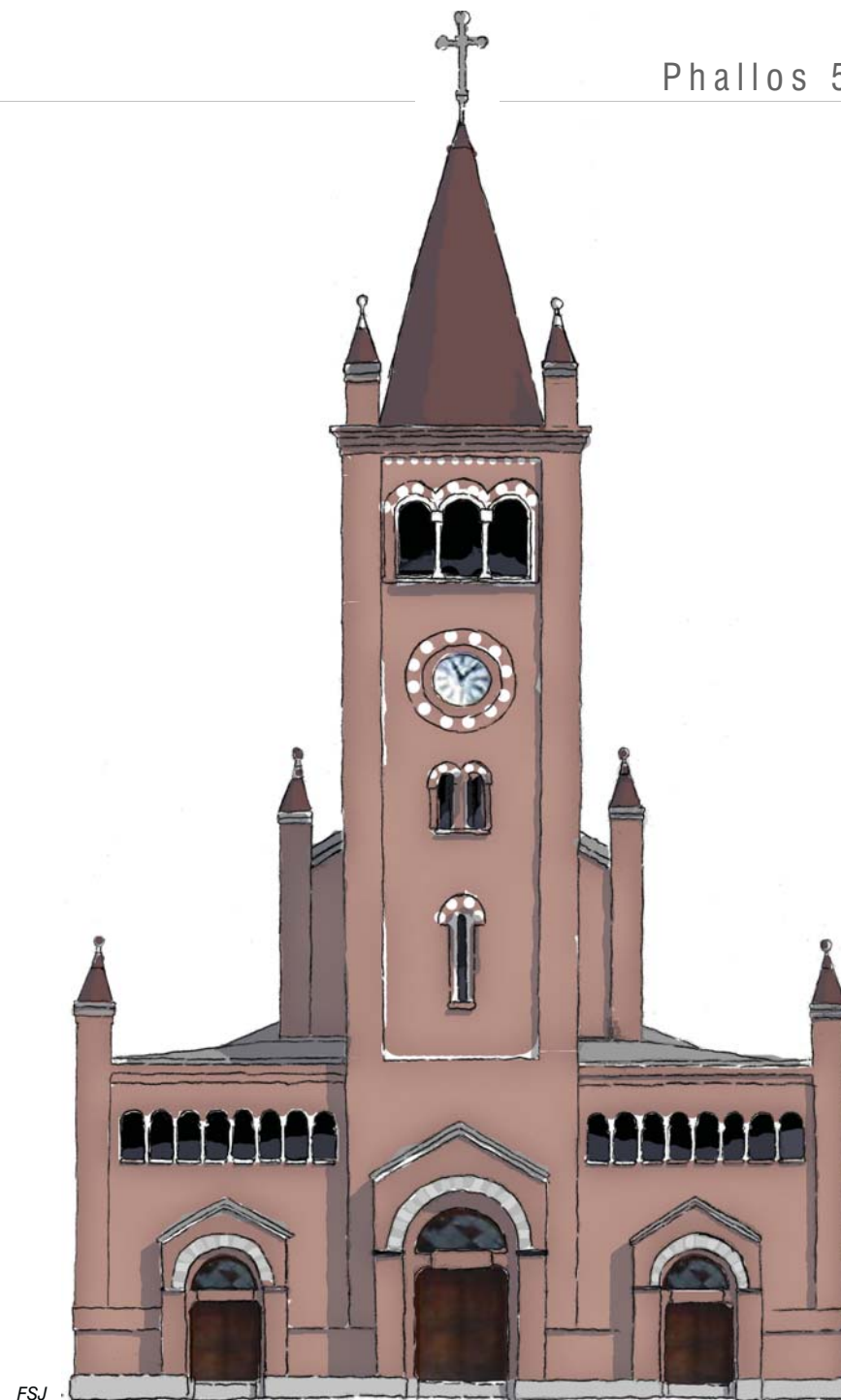
Sct. Pauls kirke

Skt. Pauls Kirke blev opført i årene 1872-77 af arkitekt Johannes E. Gnudtzmann efter idé af Ferdinand Meldahl - arkitekten, der også skabte Søtorvet ved Dronning Louises Bro. Sankt Pauls Kirke er inspireret af Herholdts Universitetsbibliotek i Fiolstræde og af kirken San Fermo Maggiore i Verona. Grundplanen er en basilika – dvs. ét stort rum, der er omgivet af små tilbygninger, kaldet sideskibe. Sideskibene er lavere end hovedskibet. De er adskilt fra hovedskibet med buhvælvinger, der hviler på søjler.

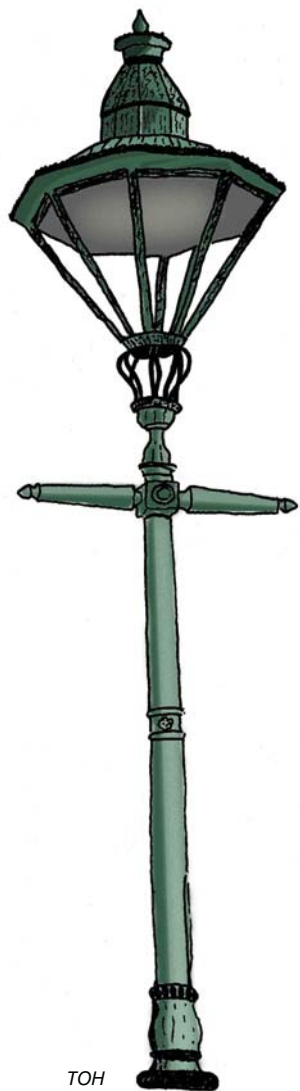
Tårnet er 47 m højt, og det er placeret over forhallen. Tårnets tag er kegleformet og udført i mursten med vandrette striber. Denne tagkonstruktion er inspireret af romansk middelalderlig stil - en stilart, der er mindre svulstig end den italienske renæssancestil, som ellers var dominerende i perioden. Kirkens sokkel er af granit, og murene er opført i røde mursten og udsmykket med bueslag og pinakler (snoede søjler).

Langs kirkens østlige side er placeret 2 klokker i støbejern og bronche.

Foran kirken er opstillet 2 meget kunstfærdigt udførte gaslamper i støbejern fra 1876

TOH

Opstalt skitseret fra Skt. pauls plads østlige side mod vest.

De "Grå stokke" som blev opført af søværnets arkitek Olaf Schmidh under saneringen af Nyboder i 1886 - 1892.

Dette sceneforslag er i sin enkelthed og symbolik et forsøg på at konstruere en installation, som ikke er i konflikt med områdets gejstlige og historiske atmosfære.

Forslaget er super enkelt og fuldstændig befriet for abstrakte fortolkninger, med sin form, som henleder tankerne på skibsstævn, sejl og skibsmast med rigning.

Denne scene vil ubesværet kunne sejle i historiens lys og indtage kirkepladsen, ladet med områdets maritime ånd.

Scenen måler ved forkanten 9 m i bredden, 5,5 m i højden og 10,5 m i dybden.

Der vil skulle udføres 6 funderingspunkter i brostensbelægningen, som udføres med dæksler til blændig af disse huller, når scenen er nedtaget.

Scenen er opbygget af relativt korte dele og kan nedtages af 2 mand og køres bort i en trailer tilsvarende toiletvognen.

Materialer

Scenen udføres i imprægneret sejldug.

Scenegulvet er opbygget i træ.

Masten er af asketræ.

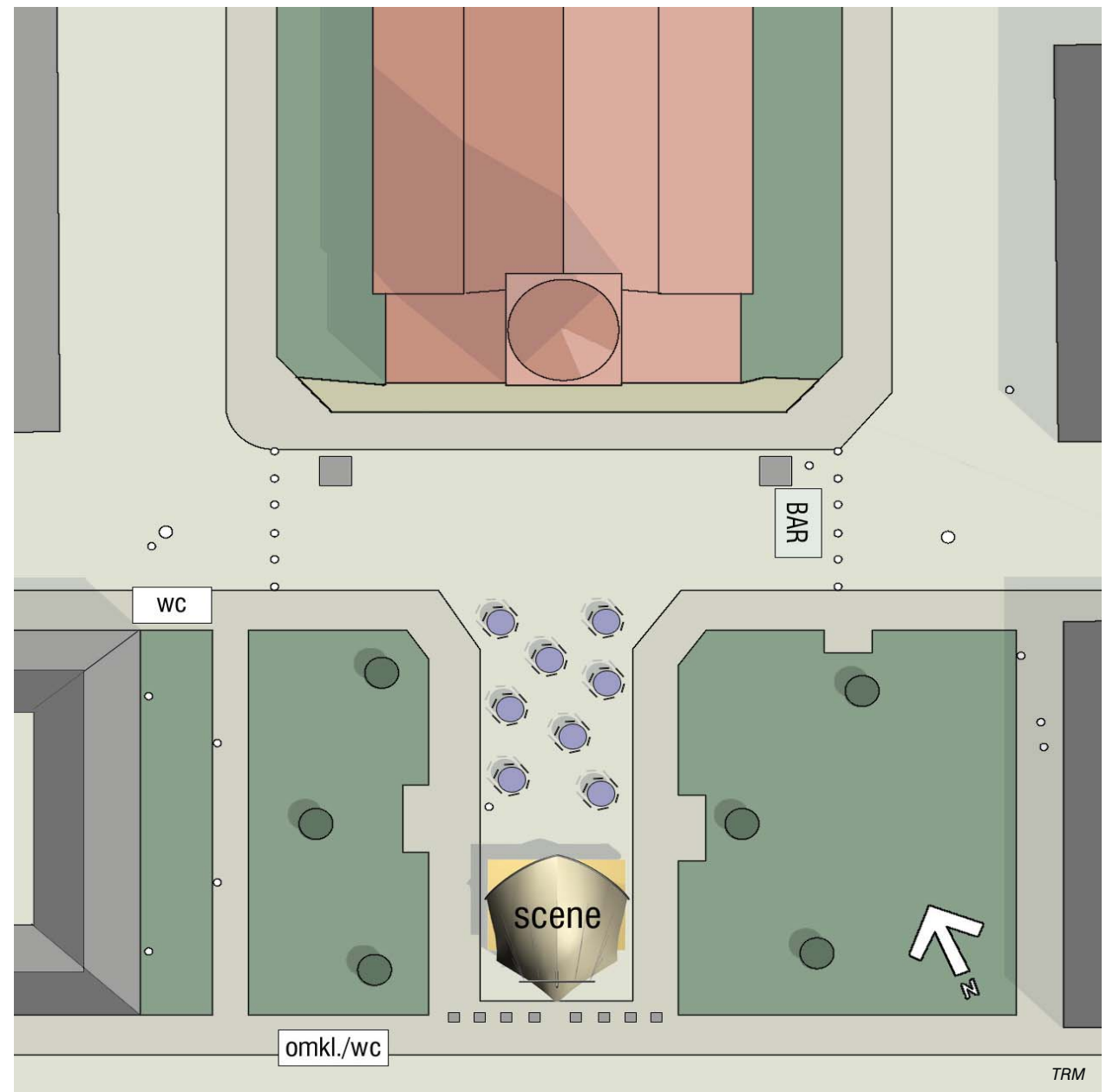
TRM

Scenen placeres bagerst på pladsen vendt mod kirken, som vist på tegningen.

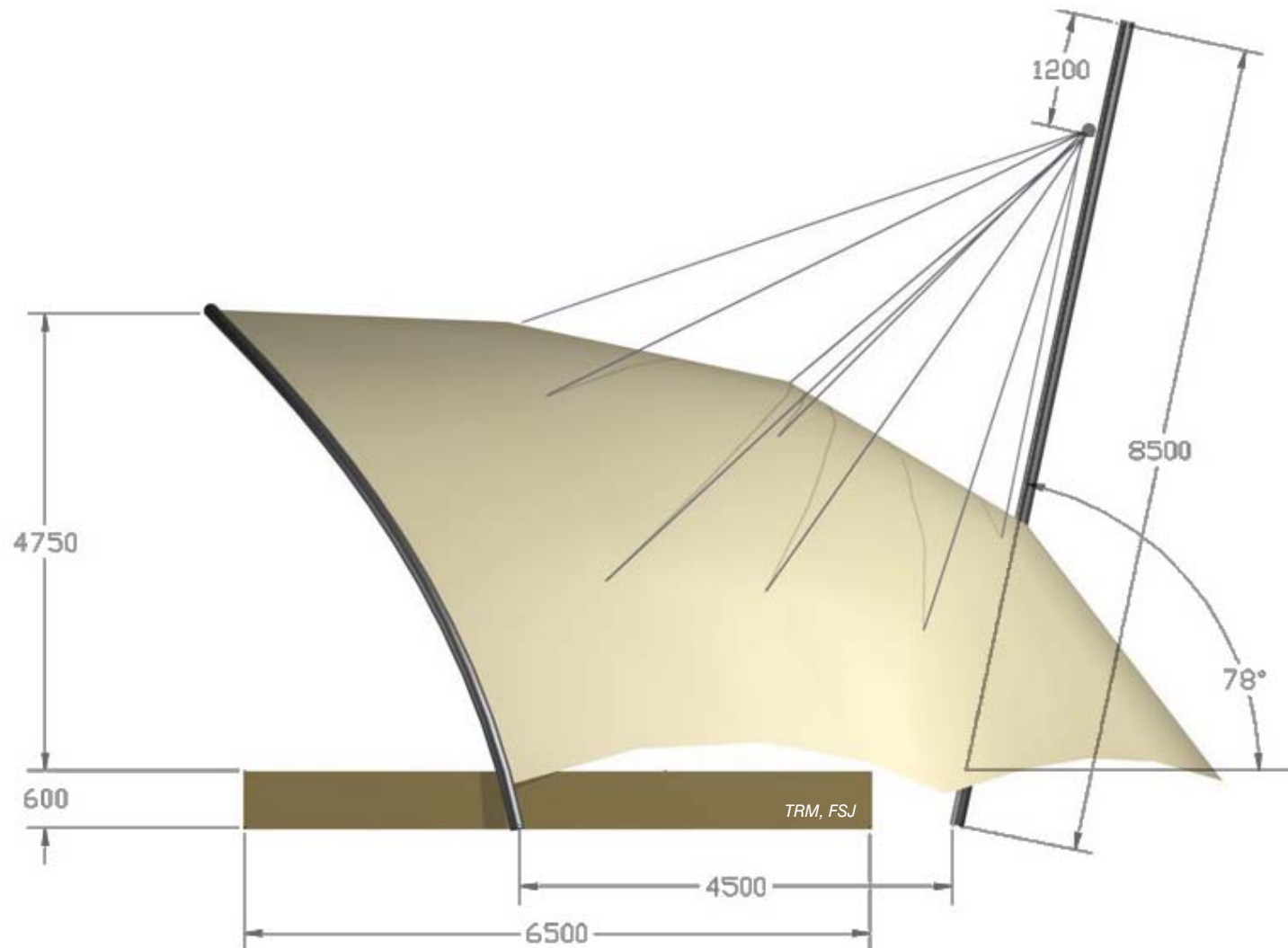
Foran scenen placeres 8 borde med tilhørende stole i alt 48 siddepladser.

Der opstilles bar, hvor det vil være muligt at købe forskellige former for forfriskninger.

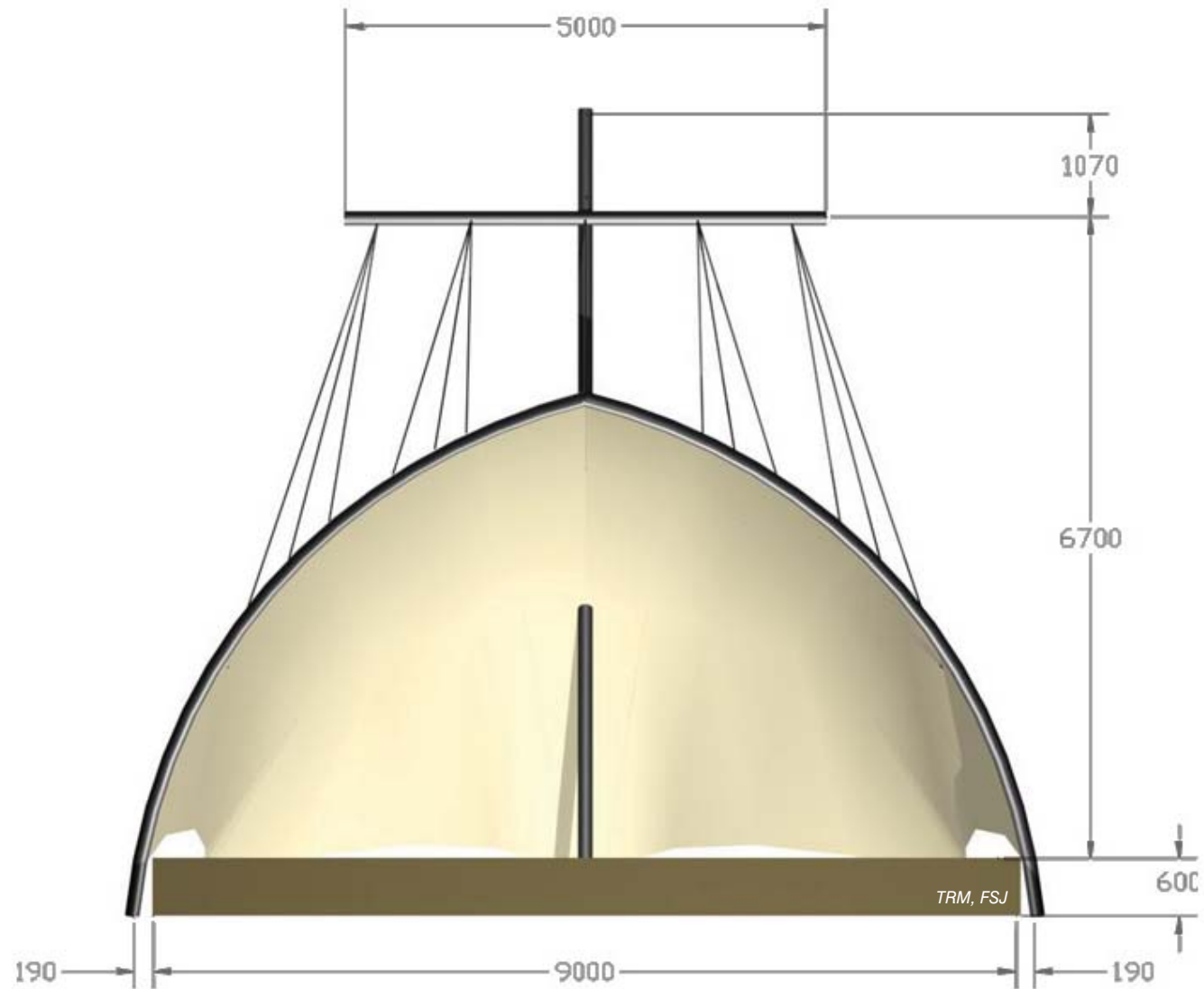
Der opstilles wc-vogn for publikum, samt wc- og omklædningsvogn for de optrædende.

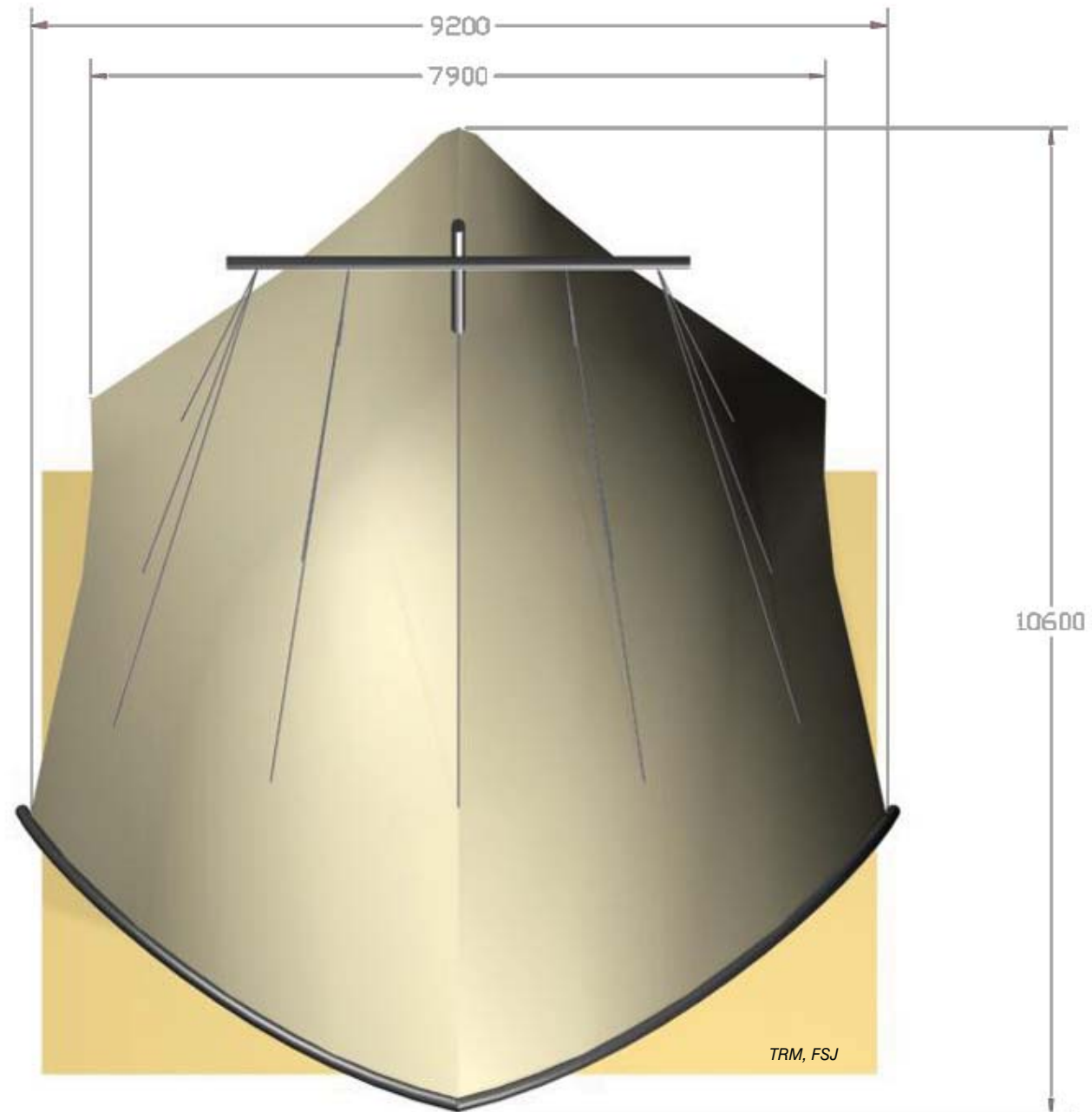
Opstalt set fra vest, 1:50.

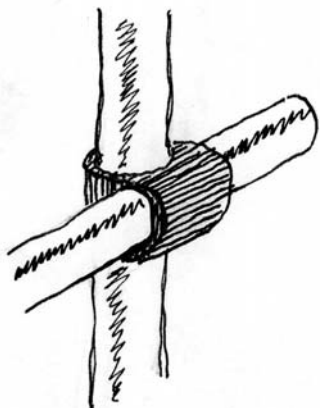

Opstalt set fra nord, 1:50.

Plantegning, 1:50.

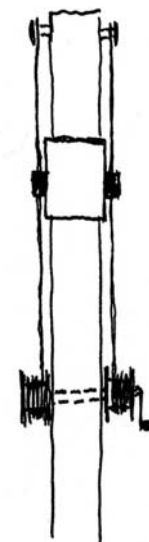
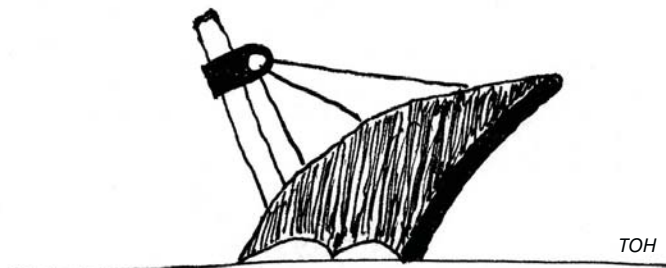
Monteringsbeslag

Bommen er monteret på masten med beslag, der fungerer som hejse-mekanisme og giver bommen vandret stabilitet.

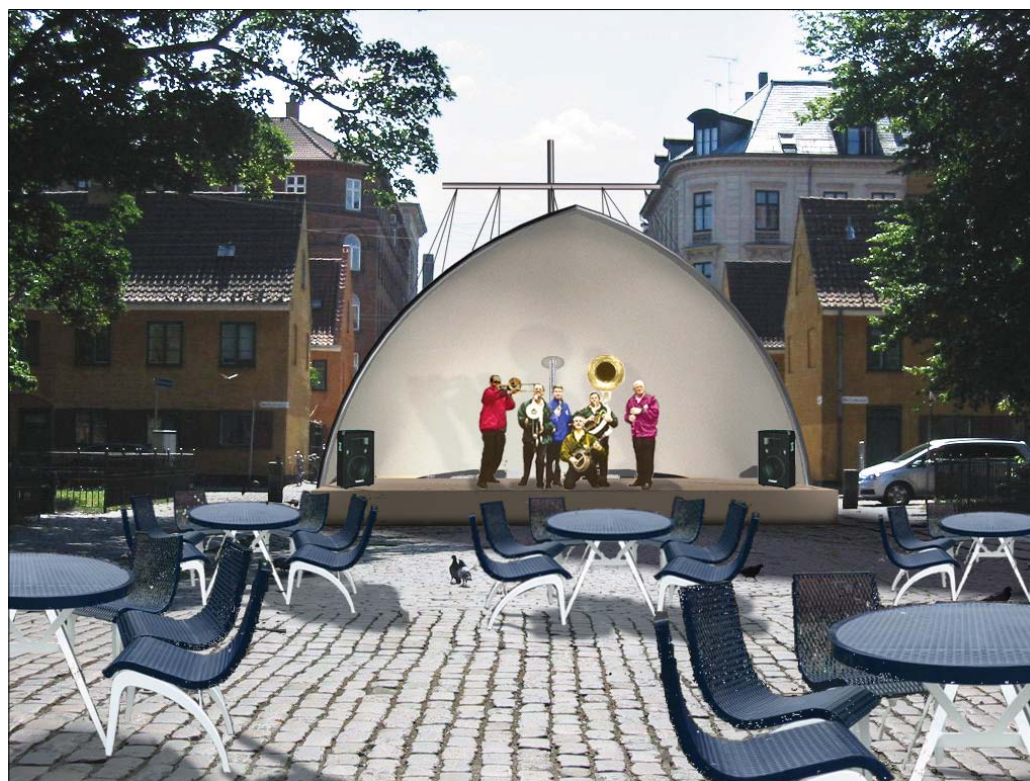
Rejseprincip

Sejldugen fastgøres til bøjlen og der føres snore mellem dug og bom. Bommen hejses derefter og scenen tager form.

Hejsning af bom

Bommen hejses på masten vha. taljer og spil.

TRM